

1.UVOD

„ Kad se vadi iz državne blagajne , srce ne boli ni najveću škrticu.“

Ivan Raos

1.1.POJAM BUDŽETA

Riječ budžet, doslovno prevedena, znači „torbica“ u koju su građani stavljali obavezni porez za vladara i od samih svojih početaka, budžet je povezan sa prikupljanjem prihoda. Danas riječ budžet ima mnogo šire značenje, i postoje mnoge vrste budžetskih formi i formata, a svaki naglašava određene informacije potrebne menadžmentu.

Tokom vremena se razvijala potreba za boljim informiranjem i javno transparentnim budžetom, na osnovu kojih bi se donosile investicijske odluke, pa je isključivo kontrolna uloga budžeta prerasla u razne forme pripremanja programskog budžeta.

Međutim, u praksi uvijek postoji pitanje – na osnovu čega odlučiti da se dodijeli novac za određenu aktivnost? Zato je za jedinice lokalne uprave važno odrediti kriterije i imati ih na umu pri donošenju budžetskih izdvajanja.

Historijski gledano, glavna svrha budžeta je promoviranje demokracije. Budžet mora odražavati volju građana, pa se vlasti trebaju otvoriti prema javnosti. Budžet je moderno sredstvo kontrole korištenja javnog novca.

Prema Zakonu, jedinice lokalne uprave pripremaju godišnji budžet za svaku fiskalnu godinu. Pored ispunjavanja uvjeta iz Zakona, budžet je važan i kao izjava o politici raspodjele ograničenih sredstava između općinskih sektora za pružanje usluga. Budžet nije samo izjava o financijama, nego i veza između mobiliziranja sredstava i ostvarivanja općinskih ciljeva i njihove svrhe. „Budžet je, ustvari, normativni akt sa zakonskom snagom ,kojom se utvrđuje plan prihoda i rashoda države i/ili nižeg državnog subjekta za određeni vremenski period ,koji obično traje jednu kalendarsku godinu. Po toj definiciji smatramo budžet instrumentom javnih finansija , a institucijama smatramo državna tijela u čijoj nadležnosti utvrđivanje i donošenje budžeta kao pravnog akta ,te državne organe koji vode računa o prikupljanju i utrošku budžetskog novca .“¹

---

¹ Doc.dr.Radenka Grgić,Javne finacije 2011, str.126

1.2.VRSTE BUDŽETA

Prema posebnim obilježjima budžet možemo podjeliti imajući u vidu dva kriterijuma : vrijeme donošenja i homogenost budžeta.² Tako imamo podjelu budžeta prema vremenu donošenja i prema homogenosti budžeta .

Prema vremenu donošenja budžet može biti redovan i vanredan . Redovan budžet je onaj koji je donijet prije početka godine za koju se donosi, a naknadni je onaj budžet koji je donijet u toku budžetske godine. Vanrednim budžetom utvrđuju se sredstva za finansiranje onih potreba države koje uopšte nisu bile predviđene u tekućem godišnjem budžetu ili su predviđene, ali u nedovoljnim iznosima. Kada se posmatra odnos između redovnog i vanrednog budžeta prema njihovoj ekonomskoj i budžetskoj tehničkoj strukturi i sadržini, onda se redovni budžet pojavljuje kao osnovni, a naknadni kao komplementarni ili dopunski. To je razumljivo ako imamo u vidu da su redovnom budžetu utvrđena i raspoređena sva sredstva na potrebe za koje se pretpostavlja da postoje. Međutim, budžetsko planiranje kao svako drugo planiranje, ispoljava se u procjenjivanju vrste i obima potreba koje se finansiraju iz budžeta, pa ukoliko je osnovni budžet postao nedovoljan, onda se on mora dopuniti jednim novim naknadnim budžetom. Takav budžet je po vremenu donošenja naknadan, a po strukturi dopunskog karaktera u odnosu na osnovni budžet.

Moguće je u praksi vršiti izmene i dopune u redovnom budžetu, bez donošenja naknadnog budžeta. Ove izmene poznate su kao ispravljanje budžeta. Ispravljeni budžet je redovan, a ne naknadan budžet, jer se ispravke vrše u redovnom godišnjem budžetu (budžetski rebalans). Ispravljeni budžet donosi se samo u slučaju ako se u većoj mjeri poremete proporcije utvrđene u redovnom budžetu, tako da se ne može uspostaviti ravnoteža budžeta drugim mjerama za uravnoteženje budžeta (virmanske, kratkoročne pozajmice, rezervnim sredstvima i sl.) Ova mogućnost da za finansiranje javnih potreba mogu postojati više budžeta, ukazuje na niz problema koji se mogu javiti u vezi sa opravdanošću korišćenja takve mogućnosti u praksi. Logično se nameće problem homogenosti budžeta, koji se odnosi na njegovo jedinstvo i na njegovu potpunost. Tako problem homogenosti nameće dva osnovna pitanja : prvo, da li država za finansiranje svojih potreba treba da ima samo jedan budžet ili može imati više budžeta; drugo, da li svi prihodi koje država ostvari i namjeni za finansiranje svojih potreba treba da budu iscrpno iskazani u budžetu, ili ne. Prvo pitanje se u suštini svodi na okvirno jedinstvo budžeta, a drugo na njegovu potpunost.

---

² Rosen, S H .IT Gayer 2011.Javne finansije .,CID Ekonomski fakultet ,Beograd str.119

1.3.DEFINICIJA BUDŽETA

Budžetom se često naziva operativni plan. Koristi se za planiranje rashoda i vodi općinu kroz nastupajuću fiskalnu godinu. Budžet služi kao osnova za financijsko izvještavanje načelnika i skupštine/vijeća, Ministarstva financija, općinskih odjela, i budžetskih institucija i građana. Budžet se može definirati i kao moćan alat za raspodjelu ograničenih resursa između konkurentnih prioriteta unutar zajednice. Pošto potrebe uvijek premašuje raspoloživa sredstva, sredstva koja se daju za jedan odjel moraju biti odbijena od drugog odjela. Vrijednost sredstva koja se troše mjere se ne samo stečenim prednostima, nego i onim od čega se mora odustati, pa to znači da budžet predstavlja pravljenje ispravnih odabira.

Općinski budžet uključuje:

- Planirane aktivnosti, projekte i usluge;
- Procjena resursa ili dostupnih prihoda, i

Procjene javnih izdataka potrebnih za financiranje planiranih aktivn.u svom najjednostavnijem obliku, budžet se sastoji od detaljnog popisa predviđenih prihoda i predloženih rashoda za svaku funkciju uprave za budućih dvanaest mjeseci, odnosno fiskalnu godinu. U idealnom slučaju, budžet predstavlja sveobuhvatnu raspodjelu ograničenih resursa među potencijalnim korisnicima.

„Zakon o budžetima FBiH predviđa da se pripremanje programskog budžeta uključi kao obaveza na svim nivoima vlasti, te se navodi da su „budžetski rashodi propisani zakonom i propisima donesenim na temelju zakona za poslove, funkcije i programe koji se planiraju u budžetu i financijskim planovima budžetskih korisnika“.³

---

³ Službene novine FBiH br.19/06